

ВИСНОВОК

ПРО НАУКОВУ НОВИЗНУ, ТЕОРЕТИЧНЕ ТА ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

**Бутової Тетяни Юрїївни: «Фінансова безпека підприємства торгівлі»
на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»**

Комісія, створена згідно з рішенням вченої ради Київського національного торговельно-економічного університету (протокол №8 від 25 червня 2020 р.) у складі рецензентів: доктора економічних наук, професора Федулової Ірини Валентинівни та кандидата економічних наук, доцента Багацької Катерини Володимирівни, проаналізувала результати виконання здобувачем ступеня доктора філософії Бутовою Тетяною Юрїївною освітньо-наукової програми, індивідуального плану наукових досліджень, ознайомились з текстом дисертації й опублікованими працями за темою дисертації в наукових фахових та інших виданнях, а також заслухали доповідь здобувача у вигляді презентаційного матеріалу дисертаційної роботи на фаховому семінарі та відповіді здобувача на поставлені запитання учасників фахового семінару.

Актуальність теми дисертації. В умовах невизначеності та швидких змін зовнішнього й внутрішнього середовища, суб'єкти ринку зіштовхуються з виникненням значної кількості загроз, що впливають на рівень їх фінансової захищеності. Стабільне функціонування підприємств торгівлі в сучасних умовах господарювання значною мірою залежить від наявності ефективної системи фінансової безпеки.

Здатність підприємств торгівлі своєчасно попереджати, виявляти й нейтралізувати вплив загроз середовища їх функціонування створює умови для забезпечення стійкого фінансового стану та створення умови для зростання його економічного потенціалу. Таким чином, обґрунтування теоретичних положень та впровадження практичних рекомендацій щодо формування системи фінансової

безпеки підприємства торгівлі з врахуванням їхніх галузевих особливостей є надзвичайно актуальним.

Питання фінансової безпеки підприємства стало предметом дискусій у рамках робіт як вітчизняних, так і зарубіжних вчених, серед яких необхідно відзначити таких, як Барановський О., Бланк І., Ареф'єва О., С. Дж. Браун, Нікіфоров П., Купервська С., Горячева К., Ковальов Д., Мунтян В., Плетнікова І., Олейніков Є., Бендіков М., Гончаренко Л., Папєхін Р., Єпіфанов А., Реверчук Р. та ін.

Проте значна частина теоретичних та практичних підходів до формування та забезпечення фінансової безпеки підприємства торгівлі потребує подальшого поглиблення. Недостатньо дослідженими залишаються проблеми пошуку нових форм і методів управління фінансовою безпекою підприємства. Зазначене свідчить про актуальність дисертаційної роботи, що й обумовило визначення її мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження.

Новизна дослідження та отриманих результатів. Серед найбільш важливих наукових результатів дисертаційної роботи можна відзначити наступні:

За результатами дослідження до наукового лексикону уведено поняття «стратегічний період фінансової безпеки підприємства» як вірогідний час настання загрозливих об'єктивних змін зовнішнього організаційного середовища, що можуть призвести до збитковості з подальшим банкрутством та слугує часовим критерієм стратегічної здатності підприємства забезпечувати перманентне фінансування розвитку й виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами в майбутньому (С. 67-69; С. 98-99).

У дисертаційній роботі удосконалено видову диференціацію фінансової безпеки підприємства за оперативними, поточними та стратегічними ознаками, що у поєднанні з реалізованою, цільовою, евентуальною та динамічною формами їх представлення дозволяє, на відміну від існуючих підходів до оцінювання фінансового стану підприємства, комплексно розглянути рівень фінансової захищеності підприємства та слугує аналітичною основою прийняття відповідних управлінських рішень (С. 44-50).

Значним здобутком автора є обґрунтування методологічного підходу до оцінювання фінансової безпеки підприємства, який базується на комплексному дослідженні рівня та напрямку динаміки її показників, та на відміну від існуючих підходів передбачає послідовне нарощування оціночних характеристик в диференційованому режимі, а отримані конфігурації значень показників дають змогу регулювати фінансову безпеку підприємства за окремими компонентами її оцінки (С. 53-71; С. 79).

Практичний інтерес становить декомпозиція фінансових загроз діяльності підприємства на основі визначення дисонуючих відхилень значень взаємопов'язаних показників фінансової безпеки, які відображають порушення їх взаємодії, співвідношення досягнутого рівня та напрямку змін, що дозволить ідентифікувати прояв ознак таких загроз (С. 158-160; С. 172-186).

Заслуговує на увагу обґрунтування сутності фінансової безпеки підприємства на основі виокремлення її розрахунково-аналітичної та організаційно-управлінської складових частин, що дозволило визначити й розмежувати фінансовий стан підприємства та управлінську керуючу підсистему безпеки як об'єкти оцінювання (С. 34-38).

У дисертаційній роботі запропоновано трактування поняття «стратегічна фінансова безпека підприємства», яке, на відміну від існуючих, доповнено сутнісною характеристикою, як здатність і можливість суб'єкта ринку забезпечувати перманентне фінансування розвитку й виконання фінансових зобов'язань перед контрагентами протягом стратегічного періоду, який є часовим виміром вірогідного настання об'єктивних стратегічних змін зовнішнього організаційного середовища, що можуть призвести до втрати фінансової безпеки підприємства (С. 42-43).

Науковий інтерес становлять розвинуті методологічні підходи до забезпечення стратегічної безпеки підприємства за рахунок обґрунтування ознак і визначення тривалості стратегічного періоду, який слугує часовим критерієм визнання потенціалу стратегічної захищеності підприємства від загроз його фінансовому стану на основі аналізу ретроспективної поточної фінансової безпеки

впродовж відповідного проміжку часу (С. 98-103; С. 136).

Теоретичне значення отриманих результатів полягає в розробці методології формування системи фінансової безпеки підприємства торгівлі, що може бути використано в процесі подальшого вивчення цієї проблематики, пошуку альтернативних підходів щодо оцінювання фінансової захищеності, засобів попередження реалізації фінансових загроз, здатності підприємств відповідати по зобов'язаннях та фінансувати подальший розвиток.

Практичне значення одержаних результатів полягає у використанні в практичній діяльності підприємств, зокрема, підприємств торгівлі.

Представлений автором у дисертаційній роботі методичний інструментарій ідентифікації стратегічного забезпечення підприємства торгівлі був використаний при прогнозуванні показників фінансової діяльності в процесі розробки стратегії розвитку ПАТ «НОВА ЛІНІЯ» м. Буча до 2025 року (довідка № 11 від 26.06.2019).

Розроблений під час дослідження інструментарій аналізу фінансової безпеки підприємства на основі дисонуючих відхилень взаємопов'язаних показників безпеки впроваджено в практичну діяльність ТОВ «Сільпо-Фуд» (довідка № 1/29-19 від 25.05.2019).

Окремі положення, висновки та пропозиції дисертаційної роботи впроваджено в освітній процес Торговельно-економічного коледжу КНТЕУ під час розробки навчально-методичного комплексу дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання» для студентів освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст, галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальностей 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», спеціалізації «Фінанси і кредит»; 071 «Облік і оподаткування» спеціалізації «Бухгалтерський облік» (довідка від 20.02.2019 № 16).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій дослідження. Наукові положення, висновки та рекомендації дисертаційної роботи Бутової Т. Ю. мають належний ступінь наукової обґрунтованості, що обумовлено узагальненням й аналізом значної кількості наукових публікацій з цієї проблематики. Здобувачем досягнуто основну мету

дослідження - розвиток теорії та методології формування фінансової безпеки підприємства, розроблення методичних положень і практичних рекомендацій щодо визначення диференційованих рівнів фінансової захищеності та засобів попередження реалізації загроз здатності підприємства відповідати по зобов'язаннях та фінансувати подальший розвиток.

Теоретичну й методологічну основу дослідження складають концепції фінансового управління та методи фінансового аналізу, фундаментальні положення економіки та менеджменту. При проведенні дослідження використовувались загальнонаукові та спеціальні методи. При обґрунтуванні категоріального апарату використовувались методи порівняльного аналізу, систематизації та узагальнення, аналогії й абстрагування. При дослідженні умов формування фінансової безпеки підприємств торгівлі використовувались методи порівняльного аналізу, систематизації та узагальнення, групування, вибірок, експертних оцінок, трендового прогнозування. При розробці засобів управління фінансовою безпекою підприємства використовувались методи системного аналізу, узагальнення, матричного позиціонування, наукової абстракції.

Наукові положення та результати дисертаційного дослідження підтверджуються публікаціями в наукових виданнях та їх апробацією. Опубліковано 20 наукових праць, у тому числі: 1 колективна монографія, 3 статті у наукових фахових виданнях, 1 стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, 15 публікацій у матеріалах наукових конференцій різних рівнів та бізнес-форумах.

Аналіз дисертаційної роботи, розроблених і представлених в ній наукових положень та рекомендацій дозволяє зробити висновок про достатній рівень обґрунтованості згідно з встановленими вимогами та відповідністю проведеного дослідження Бутовою Т. Ю. спеціальності 051 «Економіка».

Апробація результатів дисертації. Основні положення, висновки, результати дисертаційної роботи висвітлено та обговорено на міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференціях та бізнес-форумах, а саме: «Ефективність політики економічного зростання: теорія, методологія та практика»

(м. Львів, 2017); «Формування та розвиток інноваційного потенціалу економіки України» (м. Ужгород, 2017); «Проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні» (м. Київ, 2017, 2019); «Напрями та сучасні чинники розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти» (м. Запоріжжя, 2017); «Підприємництво, бухгалтерський облік та фінанси: національні особливості та світові тенденції» (м. Київ, 2017); «Integration of Business Structures: Strategies and Technologies» (м. Тбілісі, Грузія, 2017); «Глобальний економічний простір: детермінанти розвитку» (м. Миколаїв, 2017); «Innovative Potential of Socio-Economic Systems: The Challenges of The Global World» (м. Лісабон, Португалія, 2017); «Розвиток економіки та управління на світовому, державному та регіональному рівнях» (м. Київ, 2018); «Сучасні тенденції в економіці та управлінні» (м. Запоріжжя, 2018); «Економічний розвиток України в контексті впровадження прогресивних інформаційних технологій та систем управління» (м. Київ, 2019); «Стратегії, проблеми та розвиток економічних систем в умовах глобальної нестабільності» (м. Миколаїв 2019); «Scientific Development of New Eastern Europe» (м. Рига, Латвія, 2019); «New Economics - 2019» (м. Київ, 2019).

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційну роботу виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідних робіт Київського національного торговельно-економічного університету. Результати дослідження здобуваються відображені у темі науково-дослідної роботи «Формування системи економічної безпеки підприємництва в Україні» (номер державної реєстрації НДР 0117U000504, довідка №1043/20 від 26.05.2020 р.). При цьому, особистий внесок реалізований у дослідженні категоріальної варіабельності розуміння сутності фінансової безпеки підприємства та її змістових ознак, видів та форм прояву фінансової безпеки підприємства, компонентів системи фінансової безпеки > підприємства. Здобувач брав участь у виконанні науково-дослідної роботи «Адаптація управління корпоративними фінансами до глобальних викликів» (номер державної реєстрації НДР 0119U100091, довідка №1052/20 від 28.05.2020 р.). При цьому, особистий внесок реалізований у дослідженні методичних підходів до оцінювання фінансової безпеки підприємства торгівлі, параметризації

стратегічного періоду фінансового забезпечення підприємства торгівлі.

Особистий внесок здобувана полягає у розкритті процесу формування системи фінансової безпеки підприємства торгівлі. Наукові результати та висновки, які виносяться на захист, одержані автором самостійно.

Порівняльна характеристика предмета дисертаційної роботи з аналогічними роботами.

Попередньо захищені дисертації за спорідненою тематикою:

1. Кузенко О. Л. Фінансовий механізм забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит. Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, м. Харків, 2017.

2. Малиш Д. О. Фінансова безпека підприємств під впливом нестабільності фінансового сектору України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 - гроші, фінанси і кредит. Сумський державний університет, м. Суми, 2019.

3. Хоменко О. А. Управління фінансовою безпекою молокопереробних підприємств. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 - економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). Подільський державний аграрно-технічний університет, м. Кам'янець-Подільський, 2019.

Відмінність наукових положень дисертаційної роботи від попередньо захищених дисертацій полягає в тому, що напрями, завдання, методи дисертаційного дослідження Бутової Т. Ю. не збігаються із вищезазначеними дисертаційними роботами, різними є предмет та об'єкт дослідження, а особистий внесок визначено у науковій новизні одержаних результатів.

Зауваження та дискусійні положення дисертації. Відзначаючи позитивні сторони роботи, варто звернути увагу на певні зауваження та дискусійні положення, а саме:

1. У роботі визначено, що перспективним методом до оцінювання

фінансової безпеки підприємства, який базується на комплексному дослідженні рівня та напрямку її показників є композитний, який передбачає послідовне нарощування оціночних характеристик у диференційованому режимі, а отримані конфігурації значень показників дають змогу регулювати фінансову безпеку за окремими компонентами. Водночас, було б доцільним поглибити визначення впливу цього методу на рівень та напрям динаміки фінансової безпеки за окремими її компонентами.

2. У дисертаційній роботі автором визначено, що система показників фінансової безпеки повинна мати ієрархічну побудову, яка реалізується в оперативному, поточному й стратегічному режимах з диференціацією форм представлення базових показників фінансового стану підприємства. Кожний основний показник у поєднанні з додатковими, слугує інформаційною основою комплексного оцінювання рівня платоспроможності, фінансової стійкості, оборотності активів та рентабельності підприємства. Однак, з урахуванням зазначеного, слід було б розширити систему оціночних показників, враховуючи галузеві особливості формування критеріїв фінансової безпеки підприємств торгівлі.

3. Дисертація містить положення, що визначений характер дисонуючих відхилень показників фінансової безпеки сприяє запобіганню прояву загроз та формуванню управлінської підтримки позитивних ознак динаміки її показників, яка призведе до посилення рівня фінансової безпеки підприємства. Разом з тим, доцільно було б поглибити розкриття положень щодо напрямів розбудови ефективної системи покращення досягнутого рівня фінансової безпеки підприємства торгівлі.

Проте висловлені зауваження та побажання в цілому не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження.

Відповідність дисертації вимогам, що представляються до дисертацій на здобуття ступеня доктор філософії. Дисертаційна робота Бутової Т. Ю. на тему «Фінансова безпека підприємства торгівлі» (науковий керівник доктор економічних наук, професор Блакита Г. В.) є завершеною науковою працею, в якій отримано нові

обґрунтовані результати. Дисертаційну роботу виконано на достатньо високому рівні, її результати мають наукову новизну й практичну значимість. Основні положення дисертаційної роботи опубліковані, в наукових фахових виданнях, оприлюднювались на науково-практичних конференціях. Дисертаційне дослідження відповідає обраній темі, розкриває її та підтверджує, що автором вирішено поставлені у роботі завдання.

ВИСНОВОК

Розглянувши дисертаційну роботу Бутової Тетяни Юріївни на тему «Фінансова безпека підприємства торгівлі» та наукові публікації, в яких висвітлені основні наукові результати, визначивши особистий внесок у всіх зарахованих за темою дисертації наукових публікаціях із співавторами, а також за результатами попередньої експертизи (фахового семінару), вважаємо, що робота актуальна, є самостійно виконаною науковою працею, має наукову новизну та практичну цінність. Дисертаційна робота відповідає вимогам, передбаченим п. 9, 10, 11, 12 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України №167 від 6 березня 2019 року, стосовно дисертації на здобуття ступеня доктора філософії та може бути рекомендована до захисту в спеціалізованій вченій раді.

Члени комісії, рецензенти:

Доктор економічних наук, професор

Кандидат економічних наук, доцент

I. В. Федулова

К. В. Багацька

21.09.2020

